

Les polítiques culturals del sud d'Europa després de la crisi: per què la participació es va trencar

Published by [Interacció](#) [1] on 05/10/2020 - 09:58 | Last modification: 29/06/2026 - 08:19

La crisi financera de 2008 va generar una àmplia literatura sobre els efectes de l'austeritat en la cultura. Aquest article, publicat el 2020 per Juan Arturo Rubio-Arostegui i Joaquim Rius-Ulldemolins, aporta una perspectiva especialment interessant perquè desplaça el focus dels pressupostos cap a les estructures institucionals que sostenen la participació cultural. La seva tesi és que la crisi no només va reduir els recursos públics, sinó que va interrompre un procés de convergència entre les polítiques culturals del sud i del nord d'Europa.

El text combina dades comparades d'Eurobaròmetre, PISA i altres fonts per argumentar que Portugal, Espanya, Itàlia i Grècia comparteixen un model de política cultural amb debilitats estructurals que expliquen una davallada més intensa de la participació cultural després de la crisi. La proposta és suggeridora perquè relaciona polítiques culturals, educació artística, governança dels equipaments i pràctiques culturals en un mateix marc analític.

Al mateix temps, el treball reflecteix alguns dels debats propis de la dècada del 2010. El concepte de "model sud-europeu" tendeix a presentar els quatre països com un bloc relativament homogeni, mentre que les diferències internes, especialment pel que fa a la descentralització cultural o al paper dels governs locals, apareixen poc desenvolupades. Igualment, el vincle causal entre determinades institucions i els nivells de participació es planteja més com una hipòtesi ben fonamentada que no pas com una demostració conclouent.

L'article parteix d'una idea central: la crisi de 2008 va interrompre el procés d'**uropeïtzació de les polítiques culturals** que havia caracteritzat les democràcies del sud d'Europa des dels anys setanta. Els autors sostenen que fins aleshores aquests països avançaven gradualment cap als patrons de participació cultural dels models nòrdic, liberal i centreeuropeu. La recessió econòmica va invertir aquesta tendència.

Una de les aportacions més rellevants és que els autors no atribueixen aquesta evolució únicament a les retallades pressupostàries. Argumenten que la participació cultural depèn també de la solidesa de les institucions que generen hàbits culturals al llarg del temps.

Les dades comparades mostren que els països del sud experimenten una disminució del consum cultural superior a la mitjana europea entre 2007 i 2013. La caiguda és especialment intensa a Grècia i Portugal, mentre que Espanya presenta un descens més moderat. El gràfic de la pàgina 6 sintetitza aquesta evolució.

Els autors observen també que les principals barreres declarades pels ciutadans continuen sent la manca d'interès i de temps. Ara bé, als països del sud apareix amb més força un altre factor: la percepció d'una **oferta cultural insuficient o deficient**, especialment en àmbits com el teatre o el cinema, fet que interpreten com un indicatiu d'una democratització territorial incompleta.

Una altra aportació significativa és la relació que estableixen entre **pràctica artística i consum cultural**. Els autors proposen invertir la mirada habitual de la sociologia del consum cultural. Mentre que bona part de la literatura analitza per què les persones consumeixen cultura, ells suggereixen que la pràctica artística amateur constitueix un factor previ que alimenta posteriorment el consum cultural. Aquesta hipòtesi dona un paper central a l'educació artística no formal.

En aquest punt comparen especialment les escoles de música dels països nòrdics i centreeuropeus amb les del sud. Destaquen una major densitat institucional, una oferta més diversa, una implicació més gran dels governs locals i una orientació més inclusiva als països del nord.

L'article amplia després l'anàlisi al sistema educatiu. Utilitzant dades de PISA, mostra que als països del sud les expectatives d'accedir a la universitat continuen fortament condicionades per l'origen social. Els autors interpreten que aquestes desigualtats educatives acaben reproduint també desigualtats en la participació cultural. A això hi afegeixen una crítica a la progressiva pèrdua de pes de l'educació artística dins dels currículums escolars

europaus.

Finalment, el text dedica una atenció especial a la **governança dels equipaments culturals**. Argumenta que els grans equipaments del sud d'Europa han evolucionat menys cap a models oberts, participatius i orientats als públics que els del nord o del món anglosaxó. Els autors contraposen la persistència d'estructures burocràtiques amb models de governança més pluralistes, orientats a l'avaluació i a la rendició de comptes.

Aquest article continua sent valuós perquè intenta superar les explicacions estrictament pressupostàries de la crisi cultural. La seva principal aportació és entendre la participació cultural com el resultat d'un ecosistema institucional format per polítiques públiques, educació, pràctiques artístiques i governança.

Amb tot, alguns plantejaments poden ser matisats des de la perspectiva actual.

*En primer lloc, el concepte de **model sud-europeu** és útil com a categoria comparativa, però tendeix a simplificar realitats institucionals molt diferents. El cas espanyol, amb un elevat grau de descentralització autonòmica i un fort protagonisme dels governs locals en les polítiques culturals, no és plenament equiparable als casos grec o portuguès.*

En segon lloc, el treball estableix relacions plausibles entre educació artística, pràctica amateur i consum cultural, però les dades disponibles no permeten demostrar amb claredat la direcció causal d'aquestes relacions. Els mateixos autors presenten aquesta línia com un programa de recerca futur més que no pas com una conclusió definitiva.

Finalment, el text respon al context immediat de l'austeritat posterior a 2008. Des d'aleshores han aparegut nous factors que condicionen la participació cultural, com la digitalització accelerada, les plataformes culturals, els debats sobre drets culturals o les desigualtats territorials més enllà de l'oposició nord-sud.

Precisament per això, l'article conserva interès: recorda que la participació cultural no depèn només del finançament disponible, sinó també de la capacitat institucional d'un territori per generar experiències culturals sostingudes, aprenentatges artístics i institucions capaces de relacionar-se amb la ciutadania. (n. de l'e., 2026)

Referència

Rubio-Arostegui, J. A., i Rius-Ulldemolins, J. (2020). *Las políticas culturales en el sur de Europa tras la crisis global: su impacto en la participación cultural*. *Revista Española de Sociología*, 29(1), 33–48.
<https://doi.org/10.22325/fes/res.2020.03> [2]

Categories: Publicacions acadèmiques

Categories: Recursos i publicacions

Tags: participació cultural

Tags: polítiques culturals

Tags: desigualtats culturals

Tags: educació i cultura

Tags: recerca cultural

- [3]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/blogs/2020/participacio-cultural-risc>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] <https://doi.org/10.22325/fes/res.2020.03>

[3] <https://interaccio.diba.cat/node/8300>

